

Kanadagås *Branta canadensis*

Fremmed art

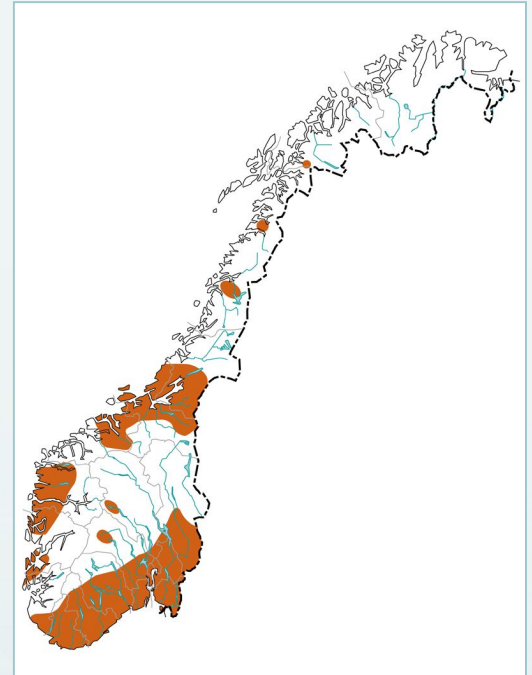
faktaark

Kanadagåsa kommer opprinnelig fra Nord-Amerika, og er i dag er utbredt over det meste av det norske fastlandet. Arten er vesentlig knyttet til våtmarksområder, både i innlandet og langs kysten. Bakgrunnen for at arten ble introdusert til Norge og andre land var i første rekke et ønske om å øke antall jaktbare arter.

Status

Risikovurdering 2012: Svært høy risiko (SE)

Omtrentlig utbredelse av hekkende kanadagås i Norge, men bildet endrer seg stadig. Det er registrert flere enkeltpar som har hekket utenom de avmerkede områdene.

Kjennetegn

Er inntil ca. 1 m høy, og veier 5-7 kg, noe som gjør den til Europas største gåseart. Kanadagås har svart hals og svart hode med et bredt, hvitt felt som strekker seg fra strupen til opp bak øynene. Den eneste arten den kan forveksles med er hvitkinngås, men denne er hvit både på kinnene og i pannen. Kroppen for øvrig er brunspraglet. Kjønnene er like, men hannen er noe større enn hunnen. Ungfuglene ligner de voksne fuglene.

Utbredelse

Kanadagås er etter hvert blitt en vanlig art i Norge med forholdsvis stor utbredelse, selv om den foreløpig er noe usammenhengende. Arten er mest tallrik i Trøndelag, Nord-Møre, Sogn og Fjordane, Hordaland, Agder-fylkene og sørøstlige deler av Østlandet. Den synes også å ha etablert seg i noen av dalførene på Østlandet, der det også er sett flere flokker om vinteren. Den finnes også i bl.a. Vefsn og Fauske i Nordland.

Arten kommer opprinnelig fra Nord-Amerika og er utbredt i store deler av det nordlige USA og Canada, hvor det til sammen finnes 11 underarter. Underarten *Branta canadensis canadensis* er stort sett enerådende blant de gjessene som i dag finnes i Europa. Arten er satt ut i flere europeiske land helt siden 1600-tallet (Storbritannia) og har ved siden av Skandinavia villlevende hekkebestander på De britiske øyene, i Finland og Belgia. Den er også introdusert til New Zealand.

Hele den skandinaviske bestanden av kanadagås stammer fra fugler som ble satt ut i Sverige i 1929 av Bengt Berg. De første utsettingene i Norge fant sted i 1936, og bestanden var svært liten fram til midten av 1960-tallet. Fra da av og

de neste 20 årene ble det satt ut minst 750 kanadagjess fordelt på alle sørnorske fylker, unntatt Oppland.

Biologi

I de opprinnelige leveområdene lever de forskjellige underartene av kanadagås i høyst varierende naturtyper, fra tundraområder i nord til prairieområder i sør. I Norge har den i første rekke tilhold ved vann og vassdrag, og kommer dessuten ofte til tettbygde områder, særlig utenom hekketiden. Reiret bygges ved små og store vann i barskogsterreng og ved kysten, helst i områder med innslag av kulturmark hvor fuglene blant annet kan plukke spillkorn. Kanadagjess har i flere europeiske land skapt konflikter i forhold til jordbruket, særlig fordi de tramper ned og spiser i kornåkre. I Norge er imidlertid dette så langt ikke rapportert som noe stort problem.

Kanadagåsa hekker stort sett enkeltvis, men flere par kan også hekke i nærheten av hverandre og skifte hekkeplass fra ett år til det neste. Reiret bygges av gress og andre plantematerialer og fores med dun. De 5-6

Kanadagås i sitt opprinnelige miljø i Canada, med snøgås i bakgrunnen. Foto: Roy Andersen.

eggene legges i april-mai, og hunnen ruger ca. én måned før de klekkes. Ungene er utvokst etter ca. 65 døgn. Kanadagås er territoriell og aggressiv, også overfor mennesker, spesielt når den har egg eller unger. Kanadagåsa har få naturlige fiender, viktigst er sannsynligvis rødrev og mink.

Krysninger (hybrider) mellom grågås og kanadagås er observert en rekke steder, og det er også registrert hybrider med sædgås og tundragås. Det er ikke kjent om slike hybrider er fertile. I hvilken utstrekning den konkurrerer med grågås, er diskutert, men det er kjent at den kan hindre grågås i å hekke innenfor enkelte territorier. I motsetning til grågås foretrekker kanadagås å ha reiret fritt, dvs. det gjemmes ikke i busker og kratt. Konkurransen om reirplasser mellom disse artene antas derfor å være liten. I Østensjøvannet forsvant knoppsvane som hekkefugl samtidig som kanadagåsa etablerte seg. Enkelte steder er det blitt så mange kanadagjess at det er nødvendig med bestandsregulerende tiltak. I enkelte områder betyr dette

at arten nå opptrer i større antall enn lokale gåsebestander (for eksempel grågås).

Mange individer trekker ut av hekkeområdene (oftest i november) hvis dette er nødvendig for å finne tilfredsstillende overvintringsområder, men trekkmønsteret er uklart og ser i stor utstrekning ut til nettopp å være avhengig av vinterforholdene. En ble imidlertid tidlig oppmerksom på at en del kanadagjess i Midt-Norge (Meråker) begynte å trekke sørvestover til blant annet Telemark, mens andre overvintret ved Trondheimsfjorden. Andre steder synes det som om gjessene bare foretar mindre, lokale forflytninger, men åpent vann og tilgang på næring er naturlig nok en forutsetning for at de skal kunne overleve. Ringmerking av kanadagås i Oslo, Akershus, Buskerud, Vestfold og Agderfylkene har vist at mange overvintret i Sør-Sverige, Danmark og Nord-Tyskland. Kanadagjess kan også overvintre i Nederland og Frankrike.

Bestandsstatus

Bestanden av kanadagås er minst fordoblet siden midt på 1980-tallet fram til i dag. Den norske hekkebestanden ble i 1984 anslått til 5000-7000 individer etter hekking, men frem til siste halvdel av 1990-tallet hadde den økt til minst 15000 individer. I 1994 ble den norske hekkebestanden anslått til 1500-2000 par. Til sammenligning ble da den svenske bestanden estimert til ca. 10000 par. Det er imidlertid stor usikkerhet med hensyn til dagens bestand. Et minimumstall er trolig omkring 2000 par, men noen mener at bestanden kan være mer enn det dobbelte. Den siste antakelsen styrkes av at det jaktseasonen 2002/2003 ble skutt hele 3701 kanadagjess i Norge. De siste fem årene har jaktuttaket variert fra om lag 3500 til nær 4000 individer.

Langs norskekysten er flere bestander av kanadagås relativt stasjonære om vinteren. De fleste norske bestander flyr imidlertid langt for å nå vinterområdene. Inntil slutten av 1980-tallet overvintret de fleste i Norge, men siden har ringmerking vist en økende tendens til at gjessene forlater Norge om vinteren. De er fremme ved overvintringsstedene tidlig i november og trekker tilbake til hekkeområdene rundt månedsskiftet mars/april.

Referanser

- Andersson, Å., Madsen, J., Mooij, J. & Reitan, O. 1999. Canada Goose *Branta canadensis*: Fennoscandia/continental Europe. - S. 236-245 i Madsen, J., Cracknell, G. & Fox, T. (red.). Goose Populations of the Western Palearctic. A Review of the Status and Distribution.
- Bakken, V., Runde, O. & Tjørve, E. 2003. Norsk Ringmerkingsatlas. Vol. 1. Stavanger Museum, Stavanger.
- Bevanger, K. 2005. Nye dyrearter i norsk natur. – Landbruksforlaget, Oslo.
- Bevanger, K. 2002. Introduced birds in Norway; a review. – Abstract Volume s. 340. 23rd International Ornithological Congress, Beijing.
- Bevanger, K. & Ree, V. 1994. Fugler og pattedyr. - S. 74-120 i Tømmerås, B.Å. (red.). Introduksjoner av fremmede organismer til Norge. - NINA Utredning 62.
- Godø, G. 1978. Er utsetjing av canadagås ein fare for grågåsstammen på Vestlandet? - Vår fuglefauna 1: 167-169.
- Haftorn, S. 1971. Norges fugler. – Universitetsforlaget, Oslo.
- Heggberget, T.M. 1987. Utviklingen i den norske bestanden av kanadagjess inntil 1984. - Fauna 40: 1-4.
- Hogstad, O. & Semb-Johanson, A. (red.). 1991-1992. Norges Dyr. Fuglene I-IV. - J.W. Cappelens Forlag a.s., Oslo.
- del Hoyo, J., Elliott, A. & Sargatal, J. (red.). 1992-1999. Handbook of the birds of the world. Vol 1-5. – Lynx Editions, Barcelona.
- Lund, H.M.-K. 1963. Canadagåsen i Norge. – Jakt-Fiske-Frilluftsliv 92: 534-536.
- Myrberget, S. 1979. Bør vi sette ut gjess? - Vår fuglefauna 2: 41-46.
- Myrberget, S. 1987. Introduction of mammals and birds in Norway including Svalbard. - Medd. norsk. Viltforsk. 3 (17): 1-28.
- Reitan, O. 1995. Kanadagås - en problematisk fugleart eller en ressurs? - S. 63-75 i Brox, K. Norsk Natur 1995.
- Reitan, O. 1995. Kanadagåsa er innført til Norge - men hva så? - Vår Fuglefauna 18: 23-29.
- Reitan, O. 2006. Kanadagås *Branta canadensis*. - S. 56-57 i Svorkmo-Lundberg, T., Bakken, V., Helberg, M., Mork, K., Røer, J.E. & Sæbø, S. (red.). Norsk vinterfuglatlas. Fuglenes utbredelse, bestandsstørrelse og økologi vinterstid. Norsk Ornitologisk Forening, Trondheim.
- Samuelsen, J.-R. Stokkereit, A & Isdahl, T. 2004. Forvaltningsplan for gjess i Oslo og Akershus 2004 - 2010. - Fylkesmannen i Oslo og Akershus, rapport 1-2004.
- Steinsvåg, M.J. 2008. Forvaltningsplan for gjess i Hordaland: Utfordringer, målsetjingar og tilrådingar. – Fylkesmannen i Hordaland, miljøvernavdelinga. MVA-rapport 3/2008. 44 s. + vedlegg.
- Svendsen, T. 2007. Kanadagås i Hordaland 2005-2007. Kartlegging av bestandsstatus. – Norsk Ornitologisk Forening avd. Hordaland.
- Tangen, H.I.L. 1974. Forsøk med canadagås i Norge. - Fauna 27: 166-176.
- Terres, K. 1980. Encyclopedia of North American birds. - The Audubon Society. Alfred A. Knopf, New York.
- Udø, O.G. 1975. Canadagås (*Branta canadensis canadensis*). - Kristiansand Mus., Årbok 1975: 5-15.
- Udø, O.G. 1985. Utvikling av canadagåsbestanden på Agder. - Kristiansand Mus., Årbok 1984: 31-36.
- Udø, T. 2001. Kanadagås. Jakt på og bruk av canadagås. - Fylkesmannen i Vest- Agder. Miljøvernavdelingen.